

CASES IBÁÑEZ, Adrià. *Guerra i quotidianitat militar a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)*. Barcelona: Fundació Noguera. *Estudis 70*, 2015. 443 pàgs. [17 x 24]

Els treballs relatius al conflicte successori a Catalunya compten, a partir d'ara, amb una notable aportació com és el llibre d'Adrià Cases, fruit de la seva tesi doctoral presentada l'any 2013, sota la direcció del catedràtic d'Història Moderna, Antonio Espino López. Aquest llibre - editat per la prestigiosa Fundació Noguera- cal emmarcar-lo dins la corrent historiogràfica anglo-saxona de la "New Military History", que promou la història militar com un element complementari d'anàlisi dels conflictes bèl·lics. Al nostre país aquestes idees han estat ignorades fins avui dia. Tanmateix, noves generacions d'historiadors estan disposats a estudiar, amb interès, aspectes tàctics i estratègics de les guerres com ara els problemes logístics dels exèrcits i també l'impacte de la mobilització dels soldats dins el territori. En aquesta direcció apunten els treballs de: Francesc Riart i Jou, Francesc Xavier Hernández Cardona, Xavier Rubio Campillo i Francesc Serra i Sellarés. Sense oblidar les aportacions de l'autor del llibre i d'Antonio Espino, veritable autoritat en aquest camp, gràcies a les seves recents obres com: *Pàtria i llibertat. La Guerra de Successió a Catalunya, 1704-1714*. (Catarroja-Barcelona, 2013, IHE, núm. novembre, 2014); i: *Las guerras de Cataluña. El teatro de Marte (1652-1714)*. (Madrid-México-Buenos Aires-San Juan-Santiago, 2014, IHE, núm. setembre, 2015).

De fet, el mateix professor Espino afirmava en els seus treballs que el conflicte dinàstic espanyol a Catalunya s'havia enrocat, historiogràficament, entre els anys 1704-1705 (els anys del triomf austriacista) i també en l'heroic episodi del setge de Barcelona de 1713-1714. Però que poca cosa sabíem encara dels anys centrals de la guerra. Aquesta és però una de les veritables aportacions de Cases. En efecte, el llibre -estructurat en poc més de 400 pàgines- es divideix en dos apartats ben diferenciats. En el primer, Adrià Cases aconsegueix omplir el buit cronològic de la guerra, entre 1705 i 1714, que tan Joaquim Albareda com Josep Maria Torras i Ribé recomanaven, amb certa urgència, estudiar amb molta atenció, per a poder completar millor la comprensió global que teníem sobre la guerra a Catalunya. En aquesta línia, el nostre autor explica, amb detall, l'evolució del conflicte armat, al front català, entre els exèrcits de Felip V i l'arxiduc Carles. Per aconseguir-ho es combina, amb encert, l'ús d'una bibliografia selecta i una àmplia documentació d'arxiu que endinsa al lector dins la realitat d'una tragèdia, en què civils i militars d'ambdós bàndols foren els veritables protagonistes d'una guerra que tingué greus conseqüències per a tot el país. Per aquest motiu, adquireix sentit la segona part del llibre, en què l'autor efectua un gran esforç per presentar aspectes desconeguts del conflicte com l'origen geogràfic d'alguns dels regiments de l'exèrcit regular austriacista, a partir dels registres dels llibres d'entrada de soldats malats i ferits ingressats a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. El buidatge d'aquesta poc treballada font d'arxiu confirmen l'origen plurinacional dels soldats de l'arxiduc. Els mecanismes d'enrolar-se sota les banderes dels dos pretendents a la Corona d'Espanya presenten un ampli

ventall de possibilitats -al marge de les impopulars quintes i lleves- com és el reclutament de voluntaris, per comissió i contracte. Les fórmules de delegació d'aquest dret a les institucions catalanes, contrasta, però, amb el sistema filipista de reclutament privat dominat per empresaris anomenats "asentistas". De fet, els estudis del professor Francisco Andújar demostren com el primer Borbó aconseguí reclutar nombroses tropes, a canvi de cedir en blanc despatxos d'oficials convertits en valuosa mercaderia a la venda. Paral·lelament, l'autor, estudia també el perfil de les forces auxiliars catalanes que jugaren un paper defensiu decisiu davant la superioritat quantitativa dels exèrcits de les Dues Corones. Els miquelets ocupaven una posició eminent, per la seva eficàcia, dins el dispositiu militar català, però que Cases distingeix d'altres col·lectius com eren: els sometents, les coroneles i les unitats de voluntaris. Un apartat relacionat amb aspectes que els historiadors acostumen a marginar sovint, com és la logística de la guerra, permeten al nostre autor analitzar el complex món dels avituallaments, el vestuari, l'alimentació, sous, sanitat, la vida del soldat en guarnició, la desertió, el captiveri i el bescanvi de presoners. En definitiva, es tractava d'aquells aspectes que incidien en l'estat anímic del soldat, perquè resultava, cada cop més evident -com bé assenyalava Geoffrey Parker-, que els Estats Moderns del segle XVIII intentaven mantenir la supervivència i cohesió dels seus grans exèrcits, més enllà de les puntuals campanyes estivals.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

Los trabajos relativos al conflicto sucesorio en Cataluña cuentan, a partir de ahora, con una notable aportación como es el libro de Adrià Cases, fruto de su tesis doctoral presentada el año 2013, bajo la dirección del catedrático de Historia Moderna, Antonio Espino López. Este libro -editado por la prestigiosa Fundació Noguera- debemos situarlo en la corriente historiográfica anglosajona de la "New Military History", que promueve la historia militar como un elemento complementario de análisis de los conflictos bélicos. En nuestro país estas ideas han sido ignoradas hasta hoy. Asimismo, nuevas generaciones de historiadores están dispuestos a estudiar, con interés, aspectos tácticos y estratégicos de las guerras como los problemas logísticos de los ejércitos y también el impacto de la movilización de los soldados dentro del territorio. En esta dirección apuntan los trabajos de: Francesc Riart i Jou, Francesc Xavier Hernández Cardona, Xavier Rubio Campillo y Francesc Serra i Sellarés. Sin olvidar las aportaciones del autor del libro y de Antonio Espino, verdadera autoridad en este campo, gracias a sus recientes obras como: *Pàtria i llibertat. La Guerra de Successió a Catalunya, 1704-1714*. (Catarroja-Barcelona, 2013, IHE, núm. novembre, 2014); y: *Las guerras de*

Cataluña. El teatro de Marte (1652-1714). (Madrid-México-Buenos Aires-San Juan-Santiago, 2014, IHE, núm. setembre, 2015).

De hecho, el mismo profesor Espino afirmaba en sus trabajos que el conflicto dinástico español en Cataluña se había petrificado, históricamente, entre los años 1704-1705 (los años del triunfo austracista) y también en el heroico episodio del sitio de Barcelona de 1713-1714. Pero sabían poca cosa de los años centrales de la guerra. Esta es pero una de las verdaderas aportaciones de Cases. En efecto, el libro –estructurado en unas 400 páginas– se divide en dos apartados bien diferenciados. En el primero, Adrià Cases consigue llenar el vacío cronológico de la guerra, entre 1705 y 1714, que tanto Joaquim Albareda como Josep María Torras i Ribé recomendaban, con cierta urgencia, estudiar con mucha atención, para poder completar mejor la comprensión global que teníamos sobre la guerra en Cataluña. En esta línea, nuestro autor explica, con detalle, la evolución del conflicto armado, en el frente catalán, entre los ejércitos de Felipe V y el archiduque Carlos. Para conseguirlo se combina, con acierto, el uso de una bibliografía selecta y una amplia documentación de archivo que adentra al lector en la realidad de una tragedia, en que civiles y militares de ambos bandos fueron los verdaderos protagonistas de una guerra que tuvo graves consecuencias para todo el país. Por dicho motivo, adquiere sentido la segunda parte del libro, en que el autor efectúa un gran esfuerzo por presentar aspectos desconocidos del conflicto como el origen geográfico de algunos regimientos del ejército regular austracista, a partir de los registros de libros de entrada de soldados enfermos y heridos ingresados en el Hospital de la Santa Cruz de Barcelona. El vaciado de esta fuente de archivo escasamente trabajada confirma el origen plurinacional de los soldados del archiduque. Los mecanismos de enrolarse bajo las banderas de dos pretendientes a la Corona de España presentan un amplio abanico de posibilidades –al margen de las impopulares quintas y levas– como es el reclutamiento de voluntarios por comisión y contrato. Las fórmulas de delegación de este derecho a las instituciones catalanas contrasta, pero, con el sistema felipista de reclutamiento privado dominado por empresarios llamados “asentistas”. De hecho, los estudios del profesor Francisco Andújar demuestran como el primer Borbón consiguió reclutar numerosas tropas, a cambio de ceder en blanco despachos de oficiales convertidos en valiosa mercancía a la venta. Paralelamente, el autor, estudia también el perfil de las fuerzas auxiliares catalanas que jugaron un papel decisivo ante la superioridad cuantitativa de los ejércitos de las Dos Coronas. Los miquelets ocupaban una posición eminente, por su eficacia, en el dispositivo militar catalán, pero Cases los distingue de otros colectivos como: los sometens, los coroneles y las unidades de voluntarios. Un apartado relacionado con aspectos que los historiadores acostumbra a marginar a menudo, como es la logística de la guerra, permiten a nuestro autor analizar el complejo mundo de los avituallamientos, el vestuario, la alimentación, sueldos, sanidad, la vida del soldado en guarnición, la deserción, el cautiverio y el intercambio de prisioneros. En definitiva, se trata de aquellos aspectos que incidían en el estado anímico del soldado, porque resultaba, cada vez más evidente –como bien señala Geoffrey Parker–, que los Estados Modernos del siglo XVIII intentaban mantener la supervivencia y cohesión de sus grandes ejércitos, más allá de las puntuales campañas estivales.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)